

Ali eş-Şebrâmellîsi ve Mezzâhî gibi meşhur âlimlerden ders aldı. Daha sonra yerleştiği Medine'de İbrâhîm b. Hasan el-Kürânî'den de faydalanan Berzencî, Kuşâşî vasıtasıyla da tasavvufa yöneldi. Bir yandan Ravza-i Mutahhara'da ders verirken bir yandan da telifle meşgul oldu. Muharrem 1103 başlarında (Eylül 1691) Medine'de vefat etti.

Eserleri. Kelâm, tasavvuf, tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı gibi çeşitli ilim dallarında doksana yakın kitap ve risâle telif etmiş olan Berzencî'nin belli başlı eserleri şunlardır: 1. *el-İşâ'a fi eş-râti's-sâ'a*. Kıyamet alâmetlerine dair olup Muhammed Bedreddin en-Na'sânî tarafından neşredilmiştir (Kahire 1325, 1393). 2. *Kadhu'z-zend ve kadhur-rend fi reddi dâlâleti (cehâleti) ehli Serhend*. Süfîlerle ilgili olan bu esere Ali b. Abdülâhad es-Serhendî es-Sikenderpûrî tarafından *el-Kelâmü'l-muncî* (Delhi 1312) adıyla bir reddiye yazılmıştır (bk. Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 530). 3. *Enhârü's-selsebil*. Beyzâvî'nin *Envârü't-tenzil ve esrârü't-tevil*'inin şerhidir. 4. *en-Nâşiretü'n-nâcire bi'r-reddi 'ale'l-fırka-*

ti'l-fâcire. 5. *Buğyetü't-tâlib li-îmâni Ebî Tâlib*. 6. *İlhâmü's-şavâb li-üli'l-elbâb*. 7. *Sedâdü'l-ilm ve sidâdü'd-dîn fi işbâti'n-necât ve'd-derecât li'l-vâlideyn*. 8. *Sevâ'ü's-sebil ilâ i'râbi hasbünallâh ve ni'me'l-vekil*. 9. *el-İs'âd ve'l-is'âf minnen hâdıra fetâha Belgrad* (bu eserlerin yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 511; *Suppl.*, II, 529-530).

BİBLİYOGRAFYA :

Berzencî, *el-İşâ'a li-eş-râti's-sâ'a* (nşr. Muhammed Bedreddin en-Na'sânî), Kahire 1393 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), s. 192-195; Murâdî, *Silkü'd-dürr*, IV, 65-66; Serkîs, *Mu'cem*, I, 549-550; Brockelmann, *GAL*, II, 511, 587; *Suppl.*, II, 529-530; *Hediyetü'l-ârifin*, II, 414; Ziriklî, *el-A'lâm*, VII, 75; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, IX, 308; X, 165; a.mlf., *el-Müstedrek*, Beyrut 1406/1985, s. 681.

CENGİZ KALEK

BERZENCİYYE

(البرزنجية)

Kübreviyye tarikatının Hemedâniyye kolunun Seyyid İsâ en-Nurbahşî el-Berzencî'ye (ö. IX/ XV. yüzyıl) nisbet edilen bir şubesi (bk. HEMEDÂNİYYE).

BERZÛNÂME

(برزوانمه)

Atâi-yi Râzi'nin (ö. 491/1098)

Farsça manzum kahramanlık destanı.

İranlılar'ın millî destanlarından olan bu eserin müellifi, Atâi-yi Râzi ve Nâkûk diye bilinen Amîd Eb'ü'l-Alâ Atâi (Atâ) b. Ya'kûb'dur. Gazneli Sultan İbrâhîm devrinde (1059-1099) saray şairi olan Atâi'nin bugün adı bilinmeyen mensur bir eserden faydalanarak kaleme aldığı *Berzûnâme*, eski İran tarihinden bahseden ve *Şehnâme* tarzında yazılan destanların en uzun ve en önemlilerinden biridir. Eser genel olarak Firdevsî'nin ilgilenmediği Rüstem'in hânedanı ile alakalı rivayetleri, onun torunu ve Sührâb'ın Turanlı Şehrû adlı bir kadından olan oğlu Berzû'nun kahramanlıklarını konu edinir. *Berzûnâme*'nin en güzel bölümü sayılan "Süsennâme" başlıklı manzume, Süsen adlı Turanlı bir şarkıcının İranlı savaşçılara kurduğu tuzağı ve bunların İranlı Rüstem tarafından kurtarılmasını hikâye eder. *Berzûnâme*'nin 68.000 beyite kadar ulaşan geniş hacmi içinde yer alan

"Süsennâme"ye bağımsız bir eser olarak da rastlanılır.

Kaynaklara göre Atâi, *Berzûnâme*'sini Firdevsî'nin *Şehnâme*'sine bir zeyil yazmayı düşünerek kaleme almıştır. *Şehnâme* örnek alınarak yazılan eserler içerisinde *Berzûnâme*, edebî ustalık açısından Esedî-i Tûsî'nin *Gerşâsbânâme*'si ile birlikte en önde gelmekte, hatta Atâi'nin yer yer Firdevsî'nin üslûbuna yaklaştığı ve ona eriştiği kabul edilebilmektedir. Atâi'nin bu eseri dışında Arapça şiirleri ve 1400-1900 civarında beyit ihtiva eden *Bijennâme* adlı başka bir manzumesi de vardır.

Berzûnâme'nin bazı bölümleri Turner Macan (*Şehnâme* neşrinin sonunda, IV, 2160-2296; daha sonraki *Şehnâme* baskılarında da bunlara rastlanır), Kosegarten (*Mines de l'Orient*, V, 109-125), Vulners (*Chrestomathia Schahnamiana*, s. 87-99) ve S. de Sacy (*Journnal des Savants*, 1836, s. 207 vd.) tarafından yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Avfî, *Lübâb*, I, 72-75; Hidâyet, *Mecma'u'l-fuşâhâ*, I, 342; Safâ, *Edebiyyât*, II, 477-479; a.mlf., *Hamâse-serâyât der İrân*, Tahrân 1333 hş., s. 303-310; Cl. Huart, "Berzû-nâme", *IA*, II, 567; a.mlf. — H. Massé, "Barzû-Nâma", *El'* (İng.), I, 1072-1073; a.mlf.ler, "Berzûnâme", *UDM*, IV, 395-396; *DMF*, I, 405; William L. Hanaway Jr., "Borzû-nâma", *Elr.*, IV, 380-381.

ADNAN KARAIŞMAİLOĞLU

BE'S

(البأس)

Ölüm veya felâket gibi korkulu durumlarda iman etmenin geçerli olup olmadığı tartışmalarına konu teşkil eden bir kelâm terimi.

Sözlükte "muhtaç olmak, aşırı fakirlikten ötürü bitkin bir durumda bulunmak" anlamındaki *be's* veya *bü's* kökünden türemiş bir isim olan *be's* "fakirlik, aşırı derecede ihtiyaç; şiddet, kuvvet; korku, sıkıntı ve azap" mânalarında kullanılır.

Kur'an-ı Kerim'de *be's* kelimesi "şiddet, kuvvet, azap, çetin savaş, dayanılması zor fakirlik ve musibetler" anlamlarında yirmi beş âyette geçmektedir. Bu âyetlerde belirtildiğine göre inkârcılar ilâhî azabı (*be's*) görüp hissettikleri zaman Allah'a iman ettiklerini açıklamalarına rağmen bu esnada iman etmeleri kendilerine fayda vermez, hatta onlar âhiretten önce dünyada da ilâhî kanununa bir sonucu olarak hüsrana ve hezi-

Berzencî'nin *Kadhu'z-zend* adlı eserinin son sayfası (Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 204)

